

12

“ปวดเบ้าตาและตามัว”

หญิงไทยโสดอายุ 41 ปี ชายสัมพันธ์ อยู่ทีกทม.

อาการสำคัญ

ปวดตาและตามัว 3 วันก่อนมารพ.

ผู้ป่วยสบายดีจนมาเริ่มปวดหัวบริเวณหน้าผากและเบ้าตาข้างขวา วันต่อมาตาข้างนั้นเริ่มมัวและมองไม่ค่อยเห็น อาการปวดตายังมีอยู่แต่มากขึ้น ผู้ป่วยจึงมาโรงพยาบาล

อภิปราย

ประวัติปวดศีรษะบริเวณเบ้าตาและสายตามัวลงเร็วมาก ต้องนึกถึงโรคตา รวมทั้งประสาทตา คือ 1) ต้อหิน หรือ acute glaucoma และ 2) ประสาทตาอักเสบ หรือ optic neuritis ทั้ง 2 โรคพบได้เสมอๆ และจำเป็นต้องให้การรักษารีบด่วนโดยเฉพาะต้อหิน ผมจึงนึกถึงก่อน สาเหตุอื่นเช่น giant cell arteritis มักเกิดในผู้ป่วยที่อายุ 50 ปีขึ้นไปและอาการปวดศีรษะมักจะเป็นที่ขมับและหน้าผาก อาการมักไม่รวดเร็วเช่นผู้ป่วยรายนี้

ผลการตรวจร่างกายที่ภาควิชาจักษุวิทยา

VAR 20/200 VAL 20/20
Fundi: Swollen @ disc ⊙ normal

ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยว่าเป็น optic neuritis (papillitis) ได้รับยาฉีด methyl prednisolone (pulse) 1 กรัมทุกวันติดต่อกัน 3 วัน อาการปวดตาหายไป ผู้ป่วยรู้สึกดีขึ้นแต่ตายังมัว 1 เดือนต่อมาเริ่มปวดศีรษะและปวดตาซ้าย ปวดได้ 2 วันตาซ้ายก็มัวเช่นเดียวกับที่เคยเป็นที่ตาขวา ผู้ป่วยจึงมาตรวจที่โรงพยาบาลอีก

ผลการตรวจครั้งนี้

VAR: hand movement only VAL: fingercount
EOM: มี bilateral lateral rectus paresis โดยข้างขวาขยับได้
ประมาณร้อยละ 80 ส่วนข้างซ้ายเพียงร้อยละ

50

กล้ามเนื้อตามัดอื่นๆ ทำงานได้เป็นปกติ

ไม่มี exophthalmos หรือ chemosis

ตรวจร่างกายอื่นๆ ไปไม่พบอะไรผิดปกติ

อภิปราย (ต่อ)

ผู้ป่วยรายนี้ไม่ได้เป็น bilateral optic neuritis ธรรมดาอย่างที่มักจะพบกัน เพราะ มีกล้ามเนื้อที่กลอกตาผิดปกติด้วย ในกรณีนี้เป็น lateral rectus muscles ทั้งซ้ายและขวาซึ่งอาจเป็นจาก cranial nerve ที่ 6 หรือ abducens nerve เสีย หรือเป็นการอักเสบของกล้ามเนื้อ ที่กล่าวเอง อาการและสัญญาณโรคที่ตรวจพบในผู้ป่วยรายนี้อาจเป็นอาการ

เริ่มแรกของโรคบางโรค เช่น Wegener's granulomatosis หรือโรคหลอดเลือดแดงอักเสบ (arteritis) ได้ ผู้ป่วยที่มีอาการแบบนี้ถ้ามี exophthalmos ด้วยบ้างก็มักจะเป็นจากโรคต่อมไทรอยด์ เช่น Grave's disease (ophthalmopathy) โดยจะมีภาวะไทรอยด์ทำงานผิดปกติหรือปกติก็ได้ นอกจากนั้นก็มี granuloma ชนิดอื่นๆ ซึ่งในบางรายไม่ถึงกับเป็น granuloma แต่กล้ามเนื้ออกลอกตาบวมและมี lymphocytic infiltration ที่ไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด แต่ก่อนรวมจัดไว้ในกลุ่ม orbital pseudo-tumour บางครั้งก็เรียก orbital myositis

ในผู้ป่วยรายนี้ MRI orbit จะช่วยบอกมาก นอกจากนี้ยังควรตรวจเลือด ทำ ESR ตรวจ ANA profile และตรวจอุจจาระให้แน่ใจว่าไม่มีพยาธิ

ผลการตรวจพิเศษ

MRI orbit : swelling of extra-ocular muscles compressing the 6th and

optic nerves

Hb 12 Hct 40 WBC 10,200 N 77 L 14 M 4 E 5

ESR 36 mm/1st hour

TP 78.2 alb 42.8

Urine: ปกติ Faeces: no ova, cysts or parasites

ผู้ป่วยได้รับการรักษาด้วย Prednisolone เป็นระยะเวลานาน อาการปวดตาดีขึ้นและสายตาค่อยๆ ดีขึ้น 2 เดือนต่อมา เมื่อมาตรวจที่แผนกตรวจผู้ป่วยนอก VAR 20/100 VAL 20/70 และ ESR 14

อภิปรายเพิ่มเติม

ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้ป่วยรายนี้ไม่ได้เป็น optic neuritis แบบโดดๆ ที่พบค่อนข้างบ่อยที่รู้จักกันดีหรือที่เป็นการสำแดงโรคจาก multiple sclerosis ผู้ป่วยพวกนั้นจะไม่มีอาการจากกล้ามเนื้ออกลอกตาบวมแบบนี้ และ ESR ก็มักจะไม่ผิดปกติ ผู้ป่วยรายนี้มี orbital myositis และ optic neuritis ร่วมกันจึงเป็นกรณีที่น่าสนใจมาก กล้ามเนื้ออกลอกตาอักเสบและบวมแบบนี้อาจเกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุได้ บางรายเกิดขึ้นหลังมีการติดเชื้อที่ทางเดินหายใจส่วนบน (URI) หรือพบร่วมกับโรคติดเชื้ออื่น เช่น Lyme disease Whipple's disease หรือเกิดตามหลังฉีดวัคซีนก็ได้ นอกจากนี้ยังมีรายงานเป็นร่วมกับโรคลำไส้อักเสบ เช่น Crohn's disease ในผู้ป่วย Rheumatoid arthritis, SLE และเป็น paraneoplastic syndrome ชนิดหนึ่งก็ได้ แต่ที่ไม่ทราบสาเหตุมีมาก ผมได้รวบรวมเอกสารที่มีผู้รายงานในโรคต่างๆ ไว้มาเสนอพร้อมทั้งเอกสารเกี่ยวกับโรคนี้ในแง่มุมมองอื่นๆ โดยเฉพาะการรักษาโรคด้วย

เอกสารที่แนะนำ

- 1) Casteels I, De Bleecker C, Demaerel P. Orbital myositis following an upper respiratory tract infection : contribution of high resolution CT and MRI. J Belge Radiol 1991; 74: 45-47.

- 2) Seidenberg KB, Leib ML. Orbital myositis with Lyme disease. Am J Ophthalmol 1990; **15**: 13-16.
- 3) Orssaud C, Poisson M, Gardeur D. Orbital myositis, recurrence of Whipple's disease. J Fr Ophthalmol 1992; **15**: 205-8.
- 4) Thurairajan G, Hope-Ross MW, Situnayake RD, Murray PI. Polyarthropathy, orbital myositis and posterior scleritis : an unusual adverse reaction to influenza vaccine. Br J Rheumatol 1997; **36**: 120-3.
- 5) Dumo CA, Ehrlich R, Taylor R, Buncic JR, Hughes P, Griffiths AM. Keeping an eye on Crohn's disease : orbital myositis as the presenting symptom. Can J Gastroenterol 1997; **11**: 497-500.
- 6) Panfilio CB, Hernández-Cossio O, Hernández-Fustes OJ. Orbital myositis and rheumatoid arthritis. Case Report. Arg Neuropsiquiatr 2000; **58**: 174-7.
- 7) Grimson BS, Simons KB. Orbital inflammation, myositis, and systemic lupus erythematosus. Arch Ophthalmol 1983; **101**: 736-8.
- 8) Harris GJ, Murphy ML, Schmidt EW, Hanson GA, Dotson RM. Orbital myositis as a paraneoplastic syndrome. Arch Ophthalmol 1994; **112**: 380-6.
- 9) Hankey GJ, Silbert PL, Edis RH, Nicoll AM. Orbital myositis : a study of six cases. Aust NZ J Med 1987; **17**: 585-91.
- 10) Mannor GE, Rose GE, Moseley IF, Wright JE. Outcome of orbital myositis : clinical features associated with recurrence. Ophthalmology 1997; **104**: 409-14.
- 11) Dua HS, Smith FW, Singh AK, Forrester JV. Diagnosis of orbital myositis by nuclear magnetic resonance imaging. Br J Ophthalmol 1987; **71**: 54-57.
- 12) Shah SS, Lowder CY, Schmitt MA, Wilke WS, Kosmorsky GS, Meisler DM. Low-dose methotrexate therapy for ocular inflammatory disease. Ophthalmology 1992; **99**: 1419-23.
- 13) Mombaerts I, Koornneef L. Current status in the treatment of orbital myositis. Ophthalmology 1997; **104**: 402-8.

